

“GIV MIG DE BEDSTE BLANDT JER...”

Hvem var DKU'erne? Resultater af en spørgeskmaundersøgelse (I)

Af Knud Holt Nielsen

Foråret 2004 blev der gennemført en større spørgeskemaundersøgelse blandt tidligere medlemmer af Danmarks Kommunistiske Ungdom (DKU). Artiklen tegner et billede af undersøgelsen og de markante ændringer, der skete med DKUs sammensætning i årtierne efter 1960.

Venstreorienteringen i årtierne frem til 1990 har i mere end ti år været et varmt emne i aviser som Jyllandsposten, Berlingske Tidende og Weekendavisen. Alligevel må vi i dag spørge om vi egentlig er blevet så meget klogere, af de mange skarpe debatindlæg. Vi ved for eksempel ikke meget mere om hvilke grupper af befolkningen der blev venstreorienterede eller hvorfor de blev det. En del af forklaringen er nok, at der blandt flere debattører har været en tendens til at se periodens “venstrefløj” som en art monolitisk størrelse, hvor alt fra rødstrømper til maoister nærmest var den samme sag, og at man ikke har ønsket at se venstre- og højreorientering i moderne danmarkshistorie i sammenhæng med samfundsudviklingen i øvrigt. Hvis formålet skulle være at gøre offentligheden klogere på udviklingen af politiske strømninger i nyere Danmarkshistorie, må man konstatere, at det har været en vandrings på stedet. Så meget desto mere ærgerligt eftersom at flere af de mest ihærdige deltagere i debatten har været uddannede historikere.

Fra vælgerundersøgelser ved vi at “venstreorientering” i årene efter 1971 i høj grad var et ungdomsfænomen. Ved valget i 1971 stemte 17 procent af de unge vælgere på et parti til venstre for socialdemokratiet, i 1975 var det 25 procent, i 1979 var det 31 procent og i 1984 toppede venstrefløjspartierne tilslutning med 37 procent af de unge.¹ Ikke desto mindre ved vi ikke i dag meget mere end for 20 år siden om, hvilke unge der blev venstreorienterede eller hvorfor de blev det.

Ønsket om at forstå, hvorfor unge i så markant grad blev venstreorienterede og hvorfor mange af dem valgte at blive kommunister i denne periode er et af udgangspunkterne for min igangværende undersøgelse af Danmarks Kommunistiske Ungdom (DKU) efter 1960. DKU var DKP's ungdomsorganisation, og oplevede i lighed med partiet en bemærkelsesværdig renæssance i 1970'erne. Sigtet med denne artikel, som er den første af to artikler om DKU-undersøgelsen, er således at tegne et

billede af hvilke unge, der i årene efter 1960 blev medlemmer af Danmarks Kommunistiske Ungdom.

Medlemsmæssigt toppede DKU i årene umiddelbart efter krigen, men præcise eller troværdige medlemstal findes ikke. Fra slutningen af 1940'erne faldt medlemstallet imidlertid uafbrudt. Ved kongressen i 1960 var der knap 1300 *betalende* medlemmer² og 52 afdelinger eller grupper, og i de følgende år faldt tallet yderligere. I 1962 var der ifølge referater fra forretningsudvalget kun 763, et fald på 40 procent og antallet af afdelinger og grupper var dalet til 35. I 1967 var medlemstallet nået ned på omkring 580 medlemmer. Her forblev det de næste fire år. Efter 1970 skete der imidlertid en markant stigning i medlemstallet. Ved kongressen i 1973 var der 767 medlemmer og i 1979 toppede tallet med 1383 betalende medlemmer. Medlemstallet holdt sig omkring dette niveau ind til 1983 og herefter dalede det markant og ved kongressen i 1988 havde DKU omkring 900 medlemmer.³ Tilsvarende kunne man i 1970'erne se en voldsom stigning i antallet af lokalafdelinger i DKU. I 1960'erne var DKU først og fremmest et københavner fænomen. 60 procent af medlemmerne og lidt over halvdelen af de 33-35 afdelinger var i Storkøbenhavn. Medlemstilstrømningen efter 1971 skete imidlertid i høj grad i provinsen. I 1973 var 52 procent af medlemmerne i provinsen og i 1979 befandt 66 procent af medlemmerne og 55 af de i alt 81 afdelinger sig i provinsen. Ved kongressen i 1988 var knap 60 procent af medlemmerne og 23 ud af de nu kun 36 afdelinger i provinsen.

DKUs egne medlemsundersøgelser

Der er bevaret et forholdsvis godt statistisk materiale til at give et billede af, hvordan DKU udviklede sig i perioden efter 1960. For det første var der i kongresberetningerne i årene 1971 til 1979 oversigter over medlemmernes erhvervs- og uddannelsesbaggrund, og for det andet er der bevaret undersøgelser af del-

tagerne ved samtlige kongresser i perioden og en lang række kreds-konferencer.

Kongresser og kreds-konferencer var en stor begivenhed, hvor der udover de valgte delegerede også deltog et meget stort antal DKU-medlemmer som gæster uden stemmeret. I 1973 deltog 34,8 procent af samtlige kontingentbetalende medlemmer således på kongressen og i 1979 deltog 35,1 procent. I forbindelse med konferencer eller kongresser skulle alle deltagere udfylde et såkaldt mandatskema, hvor de for eksempel blev spurgt om alder, hvilket år de havde meldt sig ind i DKU, deres beskæftigelse, om de havde tillidsposter i DKU eller andre organisationer med mere.

Hvor oversigterne i årsberetningerne giver et begrænset billede af samtlige medlemmer, giver mandatskemaundersøgelserne således et detaljeret billede af de aktive medlemmer i DKU. Dem der prægede organisationen og som tegnede den politiske linie. Omkring 70 procent af deltagerne på kongresserne i 1960, 1967 og 1979 havde således en eller anden form for tillidsposter i DKU. I hovedbestyrelsen, kredsledelserne, afdelingsbestyrelserne, udvalgene eller fraktionerne.

Ved kongressen i 1960 var DKU først og fremmest en organisation bestående af lærlinge og unge faglærte og ufaglærte arbejdere, 69 procent af deltagerne var således indenfor LO-området, mens andelen af studerende eller gymnasieelever kun var knap 10 procent. Andelen af gymnasieelever og studerende ved kongresserne steg i løbet af 1960'erne, men endnu ved kongressen i 1967 var næsten 60 procent af deltagerne beskæftiget indenfor LO-området, om end gruppen af studerende og gymnasieelever var steget voldsomt til 30 procent af deltagerne.

I 1970'erne voksede andelen af studerende og gymnasie- og HF-elever yderligere. Ved de fire kongresser i årene 1973 til 1977 udgjorde de 36-38 procent, ved kongresserne 1979 og 1981 var der den laveste andel på 30-31 procent (inklusive andre uddannelser), mens 1983-kongressen havde den højeste på 40 procent. Ved DKUs sidste kongresser i 1986 og 1988 udgjorde unge under uddannelse 34-36 pro-

cent. Fra starten af 1970'erne udgjorde gymnasieelever og kursister den største enkelte gruppe på kongresserne. Omvendt dalede de 'fagliges' andel (lærlinge, faglærte og ufaglærte) til at omfatte mellem 42 og 47 procent af deltagerne i årene fra 1971 til 1983. De faglærtes andel faldt desuden markant efter 1973, mens andelen af ufaglærte steg markant, så de i sidste af 1970'erne udgjorde den største gruppe. Lærlingenes andel lå på 8-10 procent, bortset fra kongressen i 1979 hvor deres andel toppede med 16 procent af deltagerne.

Ved kongressen i 1986 var andelen af traditionelle faglige dog dalet til 35 procent og i 1988 til 31 procent af deltagerne, omvendt udgjorde pædagogmedhjælpere 10-12 procent af deltagerne på de to kongresser. Samtidig var der i årene 1979 til 1986 en meget høj andel af arbejdsløse i DKU på 10-18 procent.

I årsberetningerne til kongresserne i 1970'-

erne er der desuden statistikker over erhvervs-sammensætningen for samtlige medlemmer. Her er det derfor muligt at sammenligne kernemedlemmerne i DKU (kongresdeltagerne) med medlemssammensætningen som helhed. Med andre ord: Hvem prægede organisationen?

Der er således nogle ting, der falder i øjnene. Ved kongresserne i årene 1975-1979 var der en tendens til en vis underrepræsentation af studerende, først og fremmest ved kongressen i 1979, hvor studerendes andel var det halve af deres andel af organisationen som sådan.⁵ Det kan blandt andet skyldes at de fleste universitetsstuderende lagde deres kræfter i studentorganisationen Komm.S. Tilsvarende med folkeskoleeleverne, hvis andel på kongresserne i 1973 og 1975 kun var halvt så stor som deres andel af organisationen som helhed, men ved 1979 kongressen var andelen

Februar 1979 LOE-demonstration foran Christiansborg: 50.000 skoleelever demonstrerede landet over for at bevare lejrskolerne. Næsten 40 procent af DKU'erne i 1980'erne havde første gang fået kontakt med DKU igennem aktiviteterne i LOE. (Arbejdermuseet & ABA)

Figur 1: Kongresdeltagernes beskæftigelse⁴

	1960	1967	1973	1975	1979	1983	1988
Skoleelev	9,1	6,6	8,4	6,5	8,6	5,5	5,2
Gymnasieelev/ Kursist	2,6	11,1	23,3	18,8	16,3	21,3	13,5
Studerende, højere uddannelser	7	19,1	13,25	9,3	4,9	7,2	8,6
Lærer- og pædagogstuderende	<i>Under studerende</i>			9,8	6,3	8,6	4,7
Andre uddannelser	-	-	-	-	2	3	8,8
Pædagog/lærer	4,9	0,7	5,2*	-	3,9	3	6,5
Pædagogmedhjælper	-	-	-	-	5,5	4,4	9,6
Lærling	26,1	20,5	10	7,9	16,1	10,2	9,4
Ufaglært	12	11,8	11,6	25,6	19,2	16,6	8,9
Faglært	21,8	20,4	20,5	10,1	7,3	15,5	12,7
HK	9,2	5,9	-	-	-	-	-
Arbejdsløs	-	-	-	9,8	9,6	17,9	4,7
Andet	5,6	2	7,6	8,2	1	4,9	1,8

*omfatter kun pæagoger.

imidlertid den samme. Omvendt var der en tendens til en svag overrepræsentation af lærlinge, deres andel er 2-3 procent højere på kongresserne end i organisationen som helhed, og der er en overrepræsentation af ufaglærte i årene 1975-1979.⁶

Kongresberetningerne rummer ligeledes oversigter over nye medlemmers erhverv. I kongresperioderne fra 1971 til 1975 udgjorde skoleelever 21-25 procent af de nye medlemmer, gymnasie- og HF-elever tegnede sig for 15-24 procent af de nye medlemmer, omkring 10 procent var lærlinge, 11-14 procent var ufaglærte, 5-10 procent faglærte og 15-20 procent var studerende. I kongresperioderne fra 1975 til 1979 udgør skoleeleverne 19-22 procent, gymnasie og HF-eleverne 22-26 procent, lærlingene 11-14 procent, ufaglærte 13-17 procent, faglærte 3-5 procent og 14 procent var studerende – først og fremmest lærer- og pædagogstuderende. I årene 1981 til 1983 tegner skoleeleverne sig for 23-29 procent af de nye medlemmer, 17 procent er gymnasie- eller HF-elever, 15-16 procent var lærlinge, 12-15 procent ufaglærte, 3-6 procent faglærte og

kun 6 procent var studerende – og det var nærmest udelukkende lærer eller pædagogstuderende.

DKU-undersøgelsen

Den eksisterende statistik fortæller en del om medlemmerne af DKU, men giver langt fra et fyldestgørende billede. Vi kan for eksempel se medlemmernes erhvervsmæssige og uddannelsesmæssige sammensætning, men ikke sige noget om hvilken politisk eller social familiebaggrund medlemmerne havde. Var 1970'ernes ufaglærte DKU'ere eksempelvis blot proletariserede studenter? Det kan vi ikke se ud af DKUs egne opgivelser. Vi får heller ikke noget kontinuerligt billede af, hvordan unge kom i kontakt med DKU, eller deres politiske engagement inden de meldte sig ind, og endelig siger DKUs egne undersøgelser ikke noget om hvilke politiske eller sociale overvejelser, der fik unge til at vælge at melde sig ind i DKU.

Det var for at få et bedre billede af dette, at jeg i foråret 2004 gennemførte en spørgeske-

Figur 2: Faderens erhvervs- og uddannelsesbaggrund⁹

	Ufaglært arbejder	Faglært arbejder	Funktionær	Selvstændig*	Mellem-lag**	Andet	Ikke oplyst	N
I alt	13,5%	23,9%	9,8%	8,6%	39,3%	3,7%	1,2%	163
1949-59	6,7%	60,0%	6,7%	0,0%	20,0%	6,7%	0,0%	15
1960-64	14,3%	35,7%	0,0%	14,3%	14,3%	14,3%	7,1%	14
1965-69	33,3%	33,3%	11,1%	0,0%	22,3%	0,0%	0,0%	18
1970-74	17,1%	20,0%	14,3%	17,1%	31,4%	0,0%	0,0%	35
1975-79	13,0%	14,8%	11,1%	11,1%	42,6%	5,6%	1,9%	54
1980-87	3,7%	11,1%	7,4%	0,0%	77,8%	0,0%	0,0%	27

*omfatter: Husmand/landmand/købmand; **omfatter: Lang eller mellemlang videregående uddannelse

maundersøgelse blandt tidligere medlemmer af DKU. 305 tidligere medlemmer fik tilsendt et længere anonymt spørgeskema om deres baggrund og hvorfor de i sin tid valgte at melde sig ind i DKU. De tidligere medlemmer var tilfældigt udvalgt via deltagerlisterne fra fem kongresser i 1960, 1967, 1973, 1979 og 1988, og omfattede 23 procent af det samlede antal deltagere på de fem kongresser. 54 procent besvarede spørgeskemaet. De tidligere DKU'-ere var blevet medlemmer i årene fra 1949 til 1987, og undersøgelsen giver således et billede af DKU-medlemmer over fire årtier.⁷ Det skal dog understreges, at der er tale om et udsnit af medlemmerne og vel at mærke et udsnit af de 35 procent af medlemmerne som var repræsenteret på kongresserne. DKU's aktive kerne så at sige.

At undersøgelsen giver et billede af kerne-medlemmerne i DKU understreges af, at medlemskabet af DKU for det store flertal varede mange år. Gennemsnittet for medlemstiden er 8,5 år. Kun 0,7 procent var medlem af DKU i to år eller mindre, 13,5 procent var medlem i tre til fire år, 16,2 procent i fem til seks år, mens 68,9 procent var medlem i 7 år eller længere. Det understreges også af at de fleste, i alt 63,3 procent, svarer, at de fortsatte som medlemmer af DKP, da de forlod DKU. Det er dog helt tydeligt afhængigt af, hvornår man

havde meldt sig ind og hvornår man meldte sig ud af DKU. 82 procent af dem, der forlod DKU i årene mellem 1960 og 1984 fortsatte i DKP, kun i sidste halvdel af 1960'erne var der en større del (37,5%) der ikke fortsatte i DKP, først fra 1985 begyndte det for alvor at falde. I Glasnost-perioden 1985-1988 var det kun 64,3 procent, der fortsatte i DKP og i årene omkring DKUs opløsning, 1989-1990, var det kun 19,4 procent.

Det følgende er en gennemgang af nogle af resultaterne af undersøgelsen. Foreløbig blot som en simpel optælling.

DKU'ernes baggrund

Ser man på DKUs egen medlemsstatistik, så ændrede den erhvervs- og uddannelsesmæssige sammensætning af DKU sig markant i perioden. Hvor DKU i 1960'erne altovervejende bestod af unge arbejdere, kom der fra slutningen af 1960'erne en voksende tilgang af unge fra gymnasier og HF-kurser og studerende ved lange eller mellemlange videregående uddannelser.

Spørgsmålet er imidlertid, hvad det fortæller os, eftersom andelen af unge med en studentereksamen eller lignende eksploderede i perioden: I 1960 fik 7 procent af en ungdomsårgang en studentereksamen eller lignende

Rockfestival i Århus i 1982 arrangeret af DKU. Det er Michael Falch og Malurt på scenen. Et af de bands der ofte var på scenen hos DKU, Lærlingenes og Ungarbejdernes Landsorganisation og andre venstrefløjsorganisationer i perioden. (Arbejdermuseet & ABA)

(HF eller studenterkursus) og 7 procent fik en videregående uddannelse, men i 1975 var andelen steget til 25 procent og 16 procent.⁸ Det ville være mærkeligt, hvis det generelt voksende uddannelsesniveau blandt unge ikke også blev afspejlet i DKUs medlemssammensætning.

I forbindelse med DKU-undersøgelsen blev de tidligere medlemmer imidlertid spurgt om forældrenes politiske og sociale baggrund, og det giver mulighed for at få et klarere billede af, hvordan kernemedlemmernes baggrund udviklede sig fra 1950'erne til 1980'erne.

Ser man på faderens erhvervsbaggrund (figur 2) var DKU's medlemmer indtil 1970 alt-overvejende børn af den traditionelle arbejderklasse. I løbet af 1970'ernes ændres dette

imidlertid. Andelen af arbejderbørn blandt de nye medlemmer dalede fra 37 procent i første halvdel til knap 28 procent i anden halvdel af årtiet. Omvendt havde en voksende andel af de nye kernemedlemmer forældre med en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Efter 1975 kom den største gruppe nye DKU-medlemmer fra mellemlagene og efter 1980 udgjorde de flertallet. Herudover er der nogle andre væsentlige træk. I perioden mellem 1970 og 1979 var der en bemærkelsesværdig høj andel af børn af selvstændige. For 2/3's vedkommende drejer det sig om børn af landmænd. I 1980'erne var denne gruppe helt forsvundet. Forældrenes uddannelses- og erhvervsbaggrund afspejler at tilstrømningen af nye medlemmer til DKU efter 1971 tilsynela-

Figur 3: Forældrenes politiske holdninger

Moderens politiske holdninger

	Medlem af DKP	DKP-Sympatisør	Medlem af andet parti	Øvrig venstrefløj	Socialdemokrat	Borgerlig	Andet/ved ikke	N
<i>I alt Mor</i>	23,3%	1,2%	3,1%	21,5%	22,1%	17,8%	13,5%	163
1949-59	80,0%	6,6%	0	0,0%	6,6%	0,0%	0,6%	15
1960-69	31,3%	0,0%	6,3%	12,5%	25,0%	21,9%	6,3%	32
1970-79	11,2%	1,1%	5,6%	23,6%	27,0%	16,9%	15,7%	89
1980-87	22,2%	3,7%	3,7%	37,0%	11,1%	11,1%	14,8%	27

Faderens politiske holdninger

	Medlem af DKP	DKP-Sympatisør	Medlem af andet parti	Øvrig venstrefløj	Socialdemokrat	Borgerlig	Andet/ved ikke	N
<i>I alt Far</i>	25,8%	4,3%	15,3%	14,1%	19,0%	22,7%	11,0%	163
1949-59	73,3%	13,3%	0,0%	0,0%	0,0%	6,7%	0,0%	15
1960-69	40,3%	0,0%	15,6%	9,4%	12,5%	18,8%	15,6%	32
1970-79	10,1%	4,5%	19,1%	15,7%	27,0%	30,3%	10,1%	89
1980-87	33,3%	7,4%	11,1%	22,2%	11,1%	11,1%	11,1%	27

DKP-sympatisør omfatter dem der har betegnet faderen som sympatisør, eller hvor faderen er nævnt som DKP-vælger. Øvrig venstrefløj omfatter primært SF og VS. Borgerlig dækker alle partier til højre for socialdemokratiet. Andet dækker også dem, der skifter mellem de politiske hovedfløje

dende dækkede over et markant politisk skred blandt bestemte grupper af unge.

Ser man på forældrenes politiske holdnin-

ger (figur 3), kan man iagttage en tilsvarende udvikling. DKU'erne på kongressen i 1960, som var blevet medlem i løbet af 1950'erne

Figur 4: Hvor mange havde familie der var medlem af DKP, KommS eller DKU

	Havde familie	Forældre	Søskende	Bedste-forældre	Onkler/tanter	Fætre/kusiner	N
<i>Alle</i>	47,2%	27,6%	19,6%	9,2%	17,8%	4,3%	163
1949-59	93,3%	80,0%	40,0%	0,0%	26,7%	6,7%	15
1960-64	71,4%	50,0%	21,4%	14,3%	28,6%	7,1%	14
1965-69	50,0%	33,3%	11,1%	11,1%	38,9%	5,6%	18
1970-74	28,6%	14,3%	8,6%	8,6%	11,4%	0,0%	35
1975-79	31,5%	9,3%	16,7%	9,3%	11,1%	7,4%	54
1980-87	63,0%	37,0%	33,3%	11,1%	14,8%	0,0%	27

Figur 5: Havde du familie involveret i modstandsbevægelsen

	Familie involveret	Forældre	Bedsteforældre	Søskende	Onkler/tanter	Grandonkler/grandtanter	N
Alle	55,2%	26,4%	23,3%	0,6%	13,5%	2,5%	163
1949-59	80,0%	66,7%	6,7%	6,7%	33,3%	0,0%	15
1960-64	50,0%	28,6%	21,4%	0,0%	35,7%	0,0%	14
1965-69	72,2%	55,6%	16,7%	0,0%	27,8%	0,0%	18
1970-74	40,0%	25,7%	11,4%	0,0%	8,6%	0,0%	35
1975-79	53,7%	16,7%	27,8%	0,0%	7,4%	7,4%	54
1980-87	55,6%	3,7%	44,4%	0,0%	0,0%	0,0%	27

og var blevet i ungdomsforbundet på trods af partisplittelse og den kolde krig, var så godt som alle børn af organiserede kommunister eller sympatisører. Igennem 1960'erne er der fortsat en meget stor andel af DKP-børn blandt de nye medlemmer, men i 1970'erne blev dette ændret markant. Meget få var børn af organiserede kommunister eller sympatisører, mens et flertal kom fra socialdemokratiske eller borgerlige hjem, og en voksende andel havde forældre der var tilhængere af forskellige andre venstrefløjspartier: VS eller SF. Da man nåede til 1980'erne var der igen en meget høj andel, hvor en eller begge forældre er medlem af DKP (37%) eller stemte på et andet venstrefløjsparti (faderen: 25,9%, moderen: 37%).

I det hele taget var der en stor del af DKU's aktive medlemmer, der havde anden familie, der var aktive i enten DKP, DKU eller Komm.S (figur 4). Især var der mange der havde søskende eller onkler og tanter, der også var medlem. Igen kan man dog iagttage en tydelig udvikling. Andelen af nye medlemmer, der havde familie der var kommunister dalede i 1970'erne til ca. 30 procent, men steg markant i 1980'erne, hvor det var en meget stor andel af de nyindmeldte, der var i familie med andre kommunister, enten i form af forældre eller søskende. I alt havde 35,6% nære slægtninge der også var kommunister, i form

af forældre og/eller søskende, mens 11% kun havde bedsteforældre, onkler/tanter eller fætre/kusiner som medlem.

En meget stor del af de aktive DKU'ere havde familie, der havde deltaget i modstandskampen (figur 5). 55,2 procent svarer at de havde familie involveret i modstandsbevægelsen og for mere end 40 procent drejer det sig om forældre eller bedsteforældre. Organisatorisk omfatter det dele af hele den danske modstandsbevægelse: DKP, Frit Danmark, Dansk Samling, Ringen, BOPA og Holger Danske.¹⁰

56,3 procent af dem der havde familie i modstandsbevægelsen havde ét familiemedlem involveret. 27,6 procent havde to i modstandsbevægelsen og 15,9 procent havde mellem tre og seks familiemedlemmer involveret. Der findes ikke nogen undersøgelse af, hvor mange børn og børnebørn af modstandsfolk der voksede op i årene efter 2. verdenskrig, og vi har ikke tal for andre politiske organisationer, som vi kan sammenligne med. Men umiddelbart tyder det på, at der har været tale om en markant overrepræsentation blandt DKUs kernemedlemmer.

Alder og beskæftigelse ved indmeldelse

DKU'erne på kongressen i 1960 havde i gen-

Figur 6: Alder ved indmeldelse

	12-13	14-15	16-17	18-19	20-21	22-23	N
Alle	1,8%	33,1%	25,1%	23,4%	12,3%	4,3%	163
1949-59	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	15
1960-69	3,1%	34,4%	21,9%	28,1%	9,4%	3,1%	32
1970-79	1,1%	23,6%	20,2%	29,2%	19,1%	6,7%	89
1980-87	3,7%	44,4%	40,7%	11,1%	0,0%	0,0%	27

nemsnit været omkring 15 år, da de meldte sig ind. I 1960'erne og 1970'erne steg gennemsnitsalderen ved indmeldelse til mellem 16 og 17 år, og i 1980'erne var den faldet til mellem 15 og 16 år. Gennemsnitsalderen dækker imidlertid over en markant aldersspredning

(figur 6). I 1950'erne og 1960'erne og igen i 1980'erne havde flertallet meldt sig ind, mens de var 14 til 17 år gamle, og den største gruppe var de 14-15 årige. I 1970'erne kan man imidlertid konstatere et markant udsving, hvor flertallet har været mellem 18 og 23, da de

DKU's 34. kongres 1981. DKU oplevede en markant medlemstilstrømning i 1970'erne og medlemstallet kulminerede i årene 1979-1981. (Arbejdermuseet & ABA)

Figur 7: Beskæftigelse ved indmeldelse

	Skoleelev	Gymnasie	Studerende eller Hf-elev	Lærling	Ufaglært	Faglært	Andet	N
Alle	35,0%	30,7%	3,7%	14,1%	9,8%	1,8%	3,7%	161
1949-59	46,7%	20,0%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	15
1960-69	46,9%	12,5%	3,1%	9,4%	12,5%	6,3%	9,4%	32
1970-79	27,3%	31,8%	5,7%	17,0%	13,6%	1,1%	3,4%	88
1980-87	42,3%	57,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	26

meldte sig ind. Tilsyneladende fik DKU altså en markant tilgang af de "lidt ældre unge" i perioden mellem 1970 og 1979.

Næsten halvdelen af DKU'erne på kongressen i 1960 havde været skoleelever, da de meldte sig i 1950'erne, en tredjedel var lærlinge og resten gymnasieelever (figur 7). I 1960'erne havde den største gruppe fortsat meldt sig ind, mens de var skoleelever, men både andelen af lærlingene og gymnasieelever faldt. Til gengæld var en femtedel af de nye medlemmer faglærte eller ufaglærte, hvilket også afspejles i den højere gennemsnitsalder ved indmeldelse. 1970'erne markerer et fald i skoleelevernes andel, men til gengæld en markant stigning i andelen af gymnasieelever, lærlinge eller ufaglærte. Ved kongressen i 1988 havde deltagerne, der havde meldt sig ind efter 1980, imidlertid alle været enten skoleelever eller gymnasieelever ved indmeldesestidspunktet.

Sammenligner man kongresdeltagernes beskæftigelse ved indmeldelse i perioden 1970-1979, med oversigterne over samtlige nye medlemmer i årsberetningerne tyder det på, at der, i alle fald i 1970'erne, har været en overrepræsentation på kongresserne af medlemmer, der havde været skoleelever, lærlinge eller gymnasieelever ved deres indmeldelse i DKU og en underrepræsentation af studerende – som også konstateret tidligere.

Man kan konkludere flere ting af deltagerens beskæftigelse. For det første, at dem der

udgjorde kernemedlemmerne i DKU havde meldt sig ind som ret unge og enten havde været skoleelever, gymnasieelever eller indtil 1980'erne lærlinge. De studerende, der deltog på kongressen i 1979, havde således for mange vedkommende været aktive i DKU inden de begyndte på en videregående uddannelse. For det andet siger det noget om DKU's rekrutteringsmønster. Man tiltrak i stigende grad unge fra ungdomsuddannelserne i 1970'erne og det ind i 1980'erne. Omvendt evnede DKU i 1980'erne tilsyneladende ikke i nævneværdig grad at rekruttere nye unge blandt studerende eller lærlinge – eller de kom i alle fald ikke til at spille en særlig rolle i organisationen. De lærlinge og studerende, der var til stede på kongressen i 1988, havde tilsyneladende meldt sig ind *inden* de påbegyndte deres uddannelsesforhold.

Hvordan kom man første gang i kontakt med DKU?

Kernemedlemmerne var overvejende kommet i kontakt med DKU gennem familie (32,5%), venner/kammerater (33,1%) eller organisationsarbejde/bevægelsesarbejde (28,8%) (figur 8). Herefter fulgte kontakt med aktive DKU'ere på ens uddannelsessted (15,3%), dem der selv havde rettet kontakt efter at have læst agitationsmateriale fra DKU (12,9%), dem der først kom i kontakt med DKU (11%), mødte aktive DKU'ere på arbejdspladsen og i

Figur 8: Første kontakt til DKU gennem:

	Før 1960	1960-69	1970-79	1980-87	Alle	N
Familie	66,7%	43,8%	16,9%	51,9%	32,5%	53
Venner/kammerater	46,7%	32,0%	37,1%	22,2%	33,1%	54
Kæreste	0	0	6,7%	3,7%	4,3%	7
DKP	33,3%	15,6%	6,7%	7,4%	11,0%	18
DKU'ere på uddannelsessted		3,1%	21,4%	18,5%	15,3%	25
DKU'ere i fagforening/arbejdsplads	6,7%	3,1%	9,0%	0	6,1%	10
Rettede selv henvendelse efter at have læst agitationsmateriale	6,7%	18,8%	15,7%	0	12,9%	21
Afdelingsaktiviteter	0	6,3%	3,4%	3,7%	3,7%	6
Organisationsarbejde/bevægelsesarbejde	13,3%	9,4%	31,5%	51,9%	28,8%	47

fagforeningen (6,1%), dem der kom i kontakt med DKU gennem deres daværende kæreste (4,3%) eller gennem afdelingsaktiviteter (3,7%). Ingen af DKUs kernemedlemmer var tilsyneladende gledet ind i DKU gennem studenterarbejdet i Komm.S.

DKU'erne i 1950'erne og 1960'erne var alt overvejende kommet i kontakt med ungdomsforbundet gennem familie og/eller kammerater. I 1970'erne var det mindre end 20 procent der kom i kontakt med DKU gennem familie, mens 35-40 % kom i kontakt gennem kammerater. I perioden efter 1980 faldt andelen af DKU'ere, der var kommet i kontakt med DKU gennem kammerater markant til 22,2 procent, mens andelen der første gang mødte DKU gennem familie steg voldsomt. Ved kongressen i 1988 var lidt over halvdelen af de medlemmer, der havde meldt sig ind i 1980'erne, første gang kommet i kontakt med DKU gennem familie. Flere af dem, der har beskrevet omstændighederne ved deres indmeldelse, nævner desuden at de meldte sig ind sammen med en eller flere venner eller kammerater.

“Vi var en 5-6 stykker på gymnasiet, der meldte sig ind. Alle bosiddende på Langeland. Det vakte opsigt. Der var ingen afdeling der.” (DKU-medlem 1973)

Fortæller en af dem, der meldte sig ind i 1970'erne. Af dem, der har beskrevet oms-tændighederne ved deres indmeldelse, nævner 12 procent at de meldte sig ind sammen med en eller flere kammerater.

En femtedel af dem, der kom i kontakt med DKU gennem familie, nævner desuden, at de havde deltaget i DKUs børneaktiviteter: Været på pionerlejr i udlandet og/eller været med i en af DKUs børnegrupper (6,1% af samtlige medlemmer). Der er ikke spurgt specifikt til børnearbejdet i undersøgelsen, så man kan ikke sige noget sikkert statistisk. Men der er nogen klare tendenser. Det er så godt som udelukkende dem der blev medlem i 1950'erne eller i 1980'erne, der nævner DKUs børnearbejde. En tredjedel af dem, der første gang kom i kontakt med DKU gennem deres familie i 1950'erne og en tredjedel af den tilsvarende gruppe i 1980'erne, nævner børneaktiviteterne. Det reelle tal er nok højere, men nu deltog langt fra alle børn af DKP'ere i pionerlejre eller børnegrupper, og omvendt var det ikke alle deltagere herfra som blev medlemmer, eller som en af de tidligere DKU'ere fra 1980'erne skrev i en kommentar til undersøgelsen:

“På en måde er det lidt tricky mht. min foræl-

Figur 9: Første kontakt til DKU gennem organisationsarbejde, fordelt på hovedgrupper:

	Før 1960	1960-64	1965-69	1970-74	1975-79	1980-87	Alle	N
I alt	13,3%	0	16,7%	25,7%	35,2%	51,9%	28,8%	47
Uddannelsesorganisation	0	0	11,1%	14,3%	20,4%	48,1%	19%	31
Lærlingeorganisation	13,3%	0	5,6%	5,7%	9,3%	0	6,1%	10
Beboerarbejde	0	0	0		5,6%		1,8%	3
Freds, solidaritets eller EF-arbejde	0	0	0	2,9%	1,9%	7,4%	2,5%	4

dres indflydelse på mit valg af medlemskab af DKU. Mine brødre er ikke blevet DKU'ere, trods den enes tur på pionerlejr (eller måske derfor!). Min mor plejer at sige, at fordi de var blevet skilt fik jeg hele indoktrineringen." (DKU-medlem 1982)

Lidt under en tredjedel af samtlige DKU'ere i perioden var kommet i kontakt med DKU gennem organisationsarbejde eller bevægelsesarbejde. Det dækker dog over nogle meget markante udsving. I 1950'erne var mindre end 15% kommet i kontakt med DKU gennem organisationsarbejde og i 1960'erne var det mindre end 10%, men i 1970'erne skete der et markante skifte. Næsten en tredjedel af de DKU'ere, der blev medlem i årtiet, kom i kontakt med DKU gennem bevægelsesarbejde, og i 1980'erne var andelen steget til lidt over halvdelen. Fordelt på hovedområder, sker der nogle markante skift (figur 9).

I 1950'erne er det eneste organisatoriske arbejde der nævnes lærlingeforeninger og klubber, fra midten af 1960'erne sker der imidlertid en konstant stigning i andelen af DKU'ere, der var kommet i kontakt med ungdomsforbundet gennem arbejdet i elev- eller studenterorganisationer, og i 1970'erne bliver det den hyppigste form for organisatorisk arbejde, der bringer unge i kontakt med DKU. Det drejer sig først og fremmest om skoleelevernes organisation Landsorganisationen af

Der var også plads til børnene når der var Land og Folk Festival i 1980'erne. Hvor det store flertal af nye medlemmer i 1970'erne kom fra en ikke-kommunistisk baggrund, så havde op imod en tredjedel af de nye DKU'ere i 1980'erne forældre i DKP. (Arbejdermuseet & ABA)

DKU'ere med Venskabsstog til Sovjetunionen i 1984. (Arbejdermuseet & ABA)

Elever (LOE). I perioden 1970-74 kom 8,6 procent af kernemedlemmerne i kontakt med DKU gennem arbejde i LOE. I 1975-1979 var det steget til 18,5 procent og 1980-87 var det hele 37 procent af de DKU'ere, der blev medlem i perioden, der var kommet i kontakt med ungdomsforbundet gennem LOE.

Engagement i organisations- og bevægelsesarbejde inden indmeldelse i DKU

Kun 33 procent af DKU'erne på kongressen i 1960 havde været politisk aktive eller aktive i bevægelsesarbejde, og kun knap 7 procent havde haft tillidsposter, *inden* de meldte sig ind i DKU. Dette ændrede sig imidlertid markant fra 1960'erne til 1980'erne. 50 procent af de DKU'ere, der blev medlem i årene 1960 til 1969 havde været politisk aktive *inden* de meldte sig ind, og knap 10% havde desuden haft tillidsposter. I 1970'erne steg andelen til næsten 75 procent og i 1980'erne var den me-

re end 90 procent. Næsten halvdelen af disse havde haft tillidsposter i organisationer eller bevægelser, inden de meldte sig ind i DKU. Svarene antyder, at DKU fra 1960'erne i høj grad rekrutterede allerede aktive unge fra bevægelser. Spørgsmålet er så hvilke bevægelser det drejede sig om (figur 10).

Helt entydigt understreger tallene, hvor centrale uddannelsesorganisationerne i to årtier var for DKUs udvikling, og i 1970'erne havde lærlingeorganisationerne, først og fremmest Faglig Ungdom, også en vis betydning. Fra 1960'erne kan man desuden iagttage en stigende andel, der har været aktive i en solidaritetsbevægelse. I 1960'erne drejede det sig først og fremmest om Vietnambevægelsen og i 1970'erne især Chile-arbejde.

Mens man i 1970'erne kan iagttage EF-modstanderbevægelsernes betydning, blev fredsbevægelsen helt central i 1980'erne, hvor mere end 40 procent havde været aktive i fredsbevægelsen inden medlemskabet af DKU, heraf nævner næsten halvdelen, at de

Figur 10: Hvis du var politisk aktiv inden du meldte dig ind, hvordan så?

	Lærlinge- organisation	Uddannelses- organisation	Solidaritets- bevægelse	Freds- bevægelse	Aktiv i DKP	Andet parti/ ungdoms- organisation	EF- mod- stand	Andet	N
Alle	6,1%	35,0%	12,9%	11,7%	4,9%	4,3%	7,4%	19,0%	163
1949-59	0,0%	6,7%	6,7%	6,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	15
1960-69	0,0%	12,5%	9,4%	6,3%	15,6%	0,0%	0,0%	7,9%	32
1970-79	11,2%	38,2%	14,6%	4,5%	3,4%	5,6%	12,4%	18,0%	89
1980-87	0,0%	66,7%	14,8%	44,4%	0,0%	7,4%	3,7%	29,6%	27

havde været aktive i Unge for Fred. De unges forestilling om politik var altså allerede formet af især erfaringer fra uddannelsesorganisationer inden de meldte sig ind i DKU, men også i forskellige perioder fra enten EF-modstanderarbejde eller freds- og solidaritetsorganisationer.

Hvem var DKU'erne?

Det ligger i sagens natur, at en spørgeskemaundersøgelse kun kan benyttes med forbehold. Undersøgelsen viser dog, at der skete et markant skred, hvad angår medlems sammensætningen af DKU i perioden efter 1960. Uanset om man ser på de politiske holdninger i barndomshjemmet eller medlemmernes sociale baggrund. Fra at have været et altovervejende arbejderklasse-fænomen blev ungdomsforbundet fra 1970'erne i stigende grad en organisation for børn af mellemlagene. Undersøgelsen afspejler også, at DKUs renæssance i 1970'erne i høj grad var udtryk for et politisk skred blandt unge. Undersøgelsen viser også den betydning DKUs arbejde i for eksempel bredere uddannelsesorganisationer eller solidaritetsbevægelser efterhånden fik for tilgangen af nye medlemmer. Man kan næppe forstå danske ungtkommunister, og dansk kommunisme som sådan, uden også at se dem i sammenhæng med disse andre bevægelser i Dan-

mark og den samfundsmæssige udvikling som sådan – især udviklingen for de unge.

Noter

1. Elklit, Jørgen & Ole Tonsgaard: *To folketingsvalg*; Forlaget Politica 1989; Elklit, Jørgen & Ole Tonsgaard (red.): *Valg og vælgeradfærd*; Forlaget Politica 1984; Borre, Ole, Hans Jørgen Nielsen, Steen Sauerberg & Torben Worre: *Vælgere i 70'erne*, Akademisk Forlag 1976; Svensson, Palle & Lise Togeby (1991): *Højrebølge*; Forlaget Politica.
2. DKU ks. 37: John Groth, Personlige noter fra FU + Sek møder 10/4 1958 – 11/4 1960, John Groth, Sekmøde 1/2 1960: Tallet 1297 optræder i formand John Groths håndskrevne notater fra et sekretariatsmøde 1. februar 1960: Kbh: 857, pro: 440, men det er uklart om det er en opgørelse over antallet af betalende medlemmer fra efteråret 1959. Erik Jensen, der stod for kortombytningen foråret 1959 erindringer at tallet på den kortombytning var “knap 1300”, fordi han noterede det til sig selv, men hans notater er bortkommet.
3. Medlemstal 1967 og 1988 er beregnet ud fra afdelingernes antal delegerede på kongressen som opgivet i deltagerlisterne. *Medlemstal 1962*: Refereret på Forretningsudvalgetsmøde 28.10.1963, DKUs arkiv kasse 39. *Medlemstal 1973*: DKU kasse 277, Oversigter over medlemstilgang 1972-1976: Gyldige medlemmer pr. 5. marts 1973. Listen blev brugt til at udregne delegerettallet til den 30. kongres 1973. *Medlemstal 1979*: DKUs arkiv, kasse 284, læg 2: 33. kongres 1979. Deltagerlister; “Fordelingsliste”.
4. Kongresserne er valgt, fordi det er muligt umiddelbart at sammenligne opgørelserne med hinanden, det

er desuden de samme kongresser, der ligger til grund for spørgeskemaundersøgelsen. Det drejer sig således om hver tredje kongres i perioden 1960-1979. Resultaterne af mandatundersøgelserne er tilgængelige blandt de øvrige kongrespapirer i DKUs arkiv på Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

5. Ved kongressen i 1975 er der 23,2 procent studerende i organisationen som helhed, men kun 19,1 procent på kongressen, i 1977 er forholdet 23,5 procent mod 17,5 procent på kongressen og i 1979 mest markant med 20,6 procent i organisationen som helhed mod 11,2 procent af deltagerne på kongressen.

6. Først og fremmest på kongressen i 1975, hvor de udgør 25,6 procent af kongresdeltagerne, men kun 15,7 procent af medlemmerne som helhed. I 1979 er forholdet 19,2 procent mod 16,2 procent.

7. Listerne over kongresdeltagere findes blandt andet blandt de øvrige kongrespapirer i DKUs arkiv, og jeg fik tilladelse til at gennemføre en anonymiseret spørgeskemaundersøgelse på baggrund af dem. Listerne omfatter imidlertid kun navn og afdeling, og ingen personoplysninger der kan muliggøre en søgning gennem folkeregistret. Adresser måtte derfor findes med hjælp fra tidligere ledelsesmedlemmer og gennem Kraks vejviser og Google. Det giver risiko for fejl som følge af navneforvekslinger. I alt 320 skemaer blev således sendt ud. 8 var flyttet og ny adresse kunne ikke findes, og i 7 tilfælde var der tale om forvekslinger. Én havde efter alt at dømme været til stede på kongresserne, men kun som sympatisør eftersom vedkommende havde søskende, der havde været medlem af DKU. Én anden havde også familie, der havde været medlem af DKU, og 5 var tilsyneladende rene forvekslinger. Samlet svarer det til en fejlprocent på 2,2 procent, størst ved kongressen i 1960: 5,4% og mindst i 1973: 0%. For de øvrige er tallene 2,2% (1967), 1,6% (1979) og 2,4% (1988). Alle navne og adresser på personer der fik tilsendt skemaet blev i øvrigt destrueret efter udsendelse af spørgeskemaerne i overensstemmelse god forskningsskik og bestemmelser om beskyttelse af personoplysninger.

8. Kilde: U90: 24. Videregående uddannelser omfatter Universiteter, ingeniøruddannelser, seminarier m.v.

9. Jeg har valgt at opgive faderen, fordi faderen i besvarelserne typisk har det højeste uddannelsesniveau når der er forskel mellem faderen og moderen.

10. De tidligere DKU'ere blev også spurgt om på hvilken måde evt. familiemedlemmer havde deltaget i modstandskampen, og her nævnes både sabotage, kz-fanger, produktion og uddeling af illegale blade, deltagelse i våbenedkastning eller oplagring, illegalt partiarbejde, kureritjeneste, flygningstransporter til Sverige og støttearbejde for illegale under jorden.

Abstract

Knud Holt Nielsen: Who were the DKU members? The results of a questionnaire, *Arbejderhistorie* 4/2004, p. 40-54.

During the spring of 2004 a questionnaire was conducted among former members of the youth organization of the Communist Party of Denmark: The Communist Youth League of Denmark (DKU). The respondents were randomly chosen from amongst the participants at five congresses in the period 1960-1988 and make up to 12% of the overall total of those who took part. The article goes through the development in the DKU members' social, familial and occupational backgrounds during the years from 1949 to 1987. The study reveals that in this period an enormous shift in the composition of the DKU took place. In the 1950's members of the DKU were overwhelmingly the children of organized communists or party sympathisers but this changes radically in the 1970's where a great majority of the young who joined in these years were the children of either bourgeois or social democratic parents. However, in the 1980's a large group of DKU members was again the children of party members or supporters. Correspondingly in the years 1950-1969 the social background of the DKU members was, in the vast majority of cases, the children of skilled or unskilled workers. However, in the 1970's there was a significant increase in the children of the self-employed and white collar workers and in the 1980's the great majority was from a middle class background. In addition, a large number of DKU members came from families who had participated in the resistance during the Second World War. Moreover, the article deals with how the young first came into contact with the DKU, how many of them had been engaged in political movements before they joined the Communist Youth League and the nature of this previous political involvement.

Knud Holt Nielsen, ph.d.stipendiat ved Center for Arbejderkulturstudier, Københavns Universitet,
E-mail: Knho@hum.ku.dk
Hjemmeside: www.kommunisme-forskning.dk